

La tensió a l'Iraq torna als kurds l'atenció mundial

L'altra obsessió de Saddam

L'atac nord-americà a l'Iraq ha estat justificat per la violació de la zona de seguretat xiïta, al sud del paral·lel 32. Al nord del paral·lel 36 els kurds esperen.

Els kurds són un poble mil·lenni de pastors i guerrillers, del qual ningú no sap amb certesa el seu origen exacte, tot i que el seu futur sembla encara molt més incert. No en va, l'organització humanitària Metges Sense Fronteres situa els kurds com un dels pobles del món amenaçats de "mort anormal per violència". Repartits entre cinc estats, els 25 milions de kurds que habiten el Kurdistan continuen somniant a les portes del segle XXI amb una "pàtria kurda". La pobresa, les matances i el gas mostassa (la temuda arma química de Hussein) no semblen haver estovat els ànims i els somnis dels homes de les muntanyes.

Amb la desintegració de l'imperi otomà després de la Primera Guerra Mundial i la imposició del Tractat de Lausana (1923) per part de les potències europees, les terres kurdes esdevenen 500.000 km² repartits entre Turquia, Síria, Iraq, Iran i la nova República Armènia. I és precisament per atzars de la història que els kurds s'han convertit en víctimes i moneda de canvi dels diferents estats de la regió. La importància i els interessos que envolten aquest tros de terra són excessius perquè el seu destí el puguin decidir només els seus habitants. Amb una ullada a qualsevol atlas és fàcil adonar-se que la terra dels kurds és molt més del que potser representa per a ells. Una part del Kurdistan s'endinsa en les fronteres iranianes i iraquianes, les dues bèsties negres d'aquest nou ordre internacional *made in USA* sorgit amb la caiguda del comunisme. Pel sud, una part dels kurds es troba sota jurisdicció siriana, un país fonamental en el conflicte que enfronta àrabs i israelians. Per a acabar d'arrodonir aquest trencaclosques de la geopolítica, tot el Kurdistan occidental (la part més extensa) es troba dintre de les fronteres turques. Una Turquia de més de 50 milions aliada incondicional i insubstituïble

en els plans estratègics de l'OTAN. La seva proximitat al Càucus, una de les zones més calentes del planeta, i la influència potencial i efectiva de Turquia en els conflictes, reals o possibles, als Balcans i a les repúbliques turcòfones de l'ex-URSS, són factors que converteixen l'estabilitat i integritat de Turquia en alguna cosa quasi sagrada per a les potències occidentals. Si al fet que el Kurdistan es trobi al bell mig d'aquesta regió hi afegim l'existència de petroli i la presència abundant d'un altre líquid igualment estratègic per als països de la zona —com és l'aigua—, és fàcil explicar-se per què un poble de pobres pastors és tan cobejat. La repressió i la divisió dels kurds és probablement l'únic element que uneix de tant en tant els països d'aquesta àrea.

"ELS KURDS NO EXISTEIXEN"

A Turquia, ja als anys 20, Mustafà Kemal Attaturck, el reformador de la Turquia actual, va intentar amb una metodologia prou genocida, eliminar el problema kurd, fent famosa aquella proclama que deia que "els kurds no existeixen". Setanta anys després, les paraules d'Attaturck encara resulten més esperpèntiques, i especialment després de l'aparició el 1984 del PKK (Partit dels Treballadors Kurds), que amb el seu enfrontament armat ha fet que el conflicte kurd hagi tornat a adquirir novament la dimensió de problema d'estat. En els darrers dos anys els enfrontaments entre guerrilla i exèrcit (al Kurdistan uns 800.000 soldats) han adquirit unes quotes de violència dramàtiques. L'existència d'uns 30.000 rebels a les muntanyes, els milers de presoners polítics i la creixent popularitat de la guerrilla entre la població —amb alistaments en massa— configuren un panorama força delicat per a aquest gegant de l'Orient Mitjà. Aquesta situació és cada dia més perceptible als carrers d'Istanbul (que té 3

milions de kurds) o a Diyarbakir (capital del Kurdistan).

L'Abdullah ja fa molts anys que treballa en un local per a estrangers d'Istanbul i, sempre que pot, aprofita per fer una mica de proselitisme amb algun o altre turista despistat: "Fa 13 anys que sóc aquí i ja n'estic fart, de ser un ciutadà de segona; d'ací a dos mesos me'n torno al Kurdistan, a treballar pel meu país", i gesticula enèrgicament els seus braços com si portés una metrallera. Aquesta no deixaria de ser una anècdota si no haguessin estat precisament la mateixa repressió i brutalitat turques —les quals han arribat fins al paroxisme kafkià d'intentar canviar els colors dels semàfors de Diyarbakir, canviant el verd pel blau, ja que el vermell, el groc i el verd són els colors de la bandera kurda— les que han creat aquesta sinonímia entre "treballar pel Kurdistan" i anar a lluitar a les muntanyes. A Istanbul, si es vol es pot parlar del Kurdistan i de la seva independència, sempre que es faci en kurd —que oficialment no existeix—. Si es fa en turc allò més normal és acabar empresonat.

L'AMENANÇA DE LA GUERRA BRUTA

A mesura que un s'endinsa en terra kurda, la presència dels militars esdevé més omnipresent i aquest estat policíac d'aparença dolça mostra la seva cara oculta. Els helicòpters sobrevolen Diyarbakir a totes hores, vénen de Sirnak, on la intervenció de l'exèrcit a finals d'agost provocà més de 100 morts i la fugida dels seus 20.000 habitants, i la carretera que voreja la frontera siriana és plena de controls, filferades i combois militars que van i vénen. Tanmateix, a les ciutats el perill no són els militars o els homes del PKK sinó la guerra bruta dels aparells de l'estat a través de la contra-guerrilla: "Cada dia en aquest carrer la contra-guerrilla mata alguna persona", afirma un estu-

EL KURDISTAN

DOMÈNEC ÒRRIT

diant de Diyarbakir. Amnistia Internacional ja va denunciar recentment que milers de persones vivien sota l'amenaça de mort al Kurdistan, fent referència, entre d'altres, a les activitats de la contra-insurgència turca. En els darrers mesos de 1992, han mort més de 2.500 persones, majoritàriament guerrillers del PKK, en les quasi quotidianes topades i batudes de l'exèrcit turc amb els homes del PKK, tant en territori turc com iraquetà. Ara per ara, la cosa només sembla haver començat i una solució a curt termini o la

victòria definitiva d'algun dels dos bàndols sembla bastant improbable.

MÉS DE 4.000 POBLES DESTRUÏTS

A l'altre cantó del Tigris, dins de les fronteres de l'Iraq, l'espectacle és potser més desolador, malgrat la tranquil·litat aparent i una sensació de llibertat que es respira en l'ambient després de l'expulsió de les tropes de Saddam Hussein. La situació de penúria és absoluta. Els refugiats que les càmeres de televisió ens

mostraven fa un any, ja han baixat de les muntanyes —un 25% de la població continua sent refugiada— els guerrillers *peshmergues* controlen la situació i els comerciants tornen a obrir els seus comerços, però aquesta part del Kurdistan ha quedat reduïda a runes. Més de 4.000 pobles han estat anihilats des de 1987, molts boscos els han ruixats amb herbicides, centenars de viudes demanen almoïna i la població està resignada a viure en una economia de subsistència propera a la fam. Ara el que preocupa és que els Mirage iraquians

JORDI FEXAS

Dr. Fuad Ma'ssoum

El Dr. Fuad Ma'ssoum, membre del PUK (Unió Patriòtica del Kurdistan) i actual primer ministre de la Regió Autònoma del Kurdistan (al nord de l'Iraq) comenta en aquesta entrevista concedida a EL TEMPS alguns dels aspectes més rellevants que afecten actualment el seu país.

—*¿Quina és la situació actual del problema dels refugiats?*

—La majoria dels refugiats de l'Iraq són de la regió de Kirkuk, que encara està sota control de Saddam Hussein. Als refugiats que es troben en aquests moments a Turquia (uns 5.000) i a l'Iran (uns 100.000) els han d'ajudar els respectius governs.

—*¿A quins nivells es concreta en aquests moments l'ajuda internacional?*

—L'ajuda internacional és mínima i el Pla d'Emergència de les Nacions Unides ja no està en funcionament. La situació del país després de tantes guerres, que han durat més de 30 anys, és miserable. Tenim molts problemes de subministrament de petroli i menjar i ens espera un llarg hivern. També tenim altres problemes molt greus, com el de la seguretat, ja que encara resten quasi 300.000 homes armats, o les incursions iraquianes per matar estrangers que ens visiten o la gent que ens ajuda.

—*Però s'ha rebut algun tipus d'ajut econòmic de l'exterior.*

—No, el que estem intentant és negociar amb l'ONU perquè els bancs iraquians embargats a Europa ens donin una part dels diners, que són del Kurdistan. Els iraquians s'ho van emportar tot i ara reclamem per llei un terç dels ingressos de l'Iraq i que s'hi faci pressió perquè se'ns restitueixi.

—*¿Creu factible la creació d'un estat kurd independent, aquí al nord de l'Iraq?*

—No volem canviar ni fronteres ni res. Som una part de l'Iraq. Hem seguit els

consells del món exterior i són ells els que han de decidir.

—*Però la constitució i proclamació unilateral de la Regió Autònoma del Kurdistan i la creació de l'Assemblea Nacional Kurda, suposa la construcció d'un poder polític al marge de Bagdad.*

—Prefereixo no comentar aquesta qüestió. Només li diré que no disposem de ministeri d'Exteriors ni de Defensa.

—*Saddam Hussein ha amenaçat de traspassar el paral·lel 36. ¿Preveuen aquesta possibilitat?*

—Saddam no passarà perquè no pot durar massa. La situació econòmica del país és desastrosa i té el país dividit en tres.

—*¿Quin es el futur immediat que li espera a l'Iraq i al Kurdistan?*

—Estem convençuts que Saddam caurà, i quan això passi, intentarem que tot es mantingui igual pel que fa a les llibertats que hem assolit. De fet, preparem una segona volta per a les eleccions a cap d'Estat, però esperem que s'enllesteixi el cens i que hi hagi canvis a l'Iraq.

—*S'ha acusat els peshmergues (els guerrillers del Kurdistan iraquiana) de col·laborar amb l'exèrcit turc en operacions contra les bases del PKK.*

—Això és fals. Però cal una bona relació amb el govern turc. No podem ajudar els kurds de Turquia que ataquin Turquia. Som complementaris, el petroli de l'Iraq va cap a Turquia i l'aigua de Turquia ve cap a aquí.

—*¿Serà possible algun dia la unitat i la llibertat de tota la nació kurda?*

—Com a primer ministre, em dec al meu poble i només penso en el Kurdistan de l'Iraq. Si fos professor d'universitat, potser diria una altra cosa.

no tornin a ruixar armes químiques i un hivern que es tem que serà devastador. Les paraules de Peter Flynn sobre el tema, un australià que treballa per a l'organització humanitària Care International, són prou contundents: "Aquest hivern, la fam i el fred, en alguns llocs, poden fer tant mal com el gas mostassa."

L'únic element que juga a favor dels kurds és que són gent forta avesada a condicions extremes i acostumada a viure en situació de guerra des de fa molts anys. El 1988, al final de la guerra amb l'Iran, Saddam va dur a terme la terrorífica operació ANFAL, amb l'objectiu d'eliminar la resistència peshmerga, utilitzant, entre d'altres, armes químiques. Més de 180.000 persones van morir en aquesta operació, amb el balanç de milers de mutilats i ferits (molts d'ells pel gas mostassa) i quasi 4.000 pobles destruïts.

Tan sols a la ciutat de Halabja, tristament anomenada "la Hiroshima kurda", al costat de la frontera iraniana, en un sol dia van morir més de 17.000 persones. Després de cinc anys, la ciutat resta encara totalment destrossada.

Pel que fa a l'esfera política, s'han aplicat les receptes occidentals amb unes eleccions multipartidistes, que han permès el repartiment del poder entre els dos grans partits tradicionals, el PUK i el PDK, mitjançant un equilibri de forces aparentment estable, però que continua reflectint la forta base clàssica i semi-feudal que regeix la vida política i social del Kurdistan iraquiana. Els esdeveniments i les circumstàncies de la història han obligat a dissenyar un model polític, encara que feble i improvisat, que permeti viure en aquest bocí del país dels kurds a tots els seus col·lectius lingüístics, ètnics i religiosos.

Passi el que passi, el conflicte kurd no sembla tenir una solució a curt termini. Probablement les matances continuaran sent habituals i res no sembla indicar que els països de la zona deixin de rifar-se la desgràcia d'aquest poble. El Kurdistan, pel seu potencial conflictiu i la seva privilegiada situació geoestratègica, podria esdevenir un nou Líban dintre d'aquest saccetat Orient Mitjà.

I és que, ara per ara, ningú no s'atreveix a pensar en un futur massa afalagador per a aquests "orfes de l'Univers", que continuen lluitant amb obstinació per sortir de l'oblit i fer realitat els seus anhels de llibertat.

J. F.

Jordi Fexas